

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی ، گروه علوم تربیتی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش: تعلیم و تربیت اسلامی

عنوان :

مقایسه و تبیین شباهت ها و تفاوت ها در اهداف و روش
آموزش فلسفه به کودکان در فرهنگ های شرق ، غرب و
اسلام

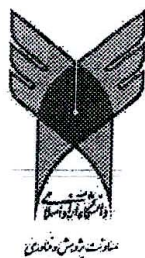
استاد راهنما:
دکتر فرشته کردستانی

استاد مشاور:
دکتر رکسانا نصیری

پژوهشگر:
علی ملکی پیربازاری

تابستان ۱۳۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بایدی از خداوند سبحان و اعتماد بر این که عالم محضر خداست و همواره بهترین اعمال انسان در حضور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه و استلای فرهنگ و تمدن بشری، با دانشمندان و اصحاب بیات علمی و اندکهای دانشگاه آراء اسلامی مشورتی کردیم اصول زیر را در انجام خالصت های پژوهشی در نظر قرار داده و از آن تعقیب کنیم:

- ۱- اصل برابری: التزام بر برابری جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شایبه های غیر علمی آلوده کنند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تمهید به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اسرار، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تمهید به رواج دانش و اتمام نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشمندان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تمهید به رعایت حریم ها و حرمت ها و انجام تحقیقات در رعایت جانب تقدیر خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تمهید به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد سازمان، دانشجویان و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در دستیابی به حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تمهید به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- ۹- اصل منع علمی: تمهید به رعایت مصلح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

تقدیم به

مادر و پدر عزیزم که همیشه مرا در رسیدن به تکامل و تعالی حمایت کرد
شمانی که بهترین سخات زندگیان را در راه رسیدن به تکامل و تعالی من صرف نمودید و ثانیه های عمرتان را نزد بان
رشد و ترقی من قرار دادید، دستان مهربانان را بوسیده و بر دودیده منت می گذارم و اینر دیکتار به لطف داشتن
عزیزانی چون شما از عمق جان سپاسگزارم.

تشکر و قدردانی

سپاس آنکه خلق کرد هستی را، ز رحمت بی انتهای خویش تا انسان در قدوم خلقتش به پهنای گستره ای به بزرگی جهان خیمه زند و به او عقل داد تا عظمت خلقت را دریابد.

اکنون که در سایه لطف و عنایت پروردگار مهربان توانستم مرحله دیگری از تحصیلات خود را با موفقیت به اتمام برسانم، به رسم ادب و سنت حسنه سپاس، لازم می دانم از تمام کسانی که در این مدت، بنده حقیر را مورد لطف خود قرار داده اند، تشکر کرده و از خداوند بزرگ سلامتی و موفقیت روز افزون برایشان آرزو مندم، مشخصا از استاد محترم راهنما، دکتر فرشته کردستانی. استاد محترم مشاور، دکتر رکسانا نصیری و مدیر محترم گروه علوم تربیتی، جناب آقای دکتر افتخارزاده نهایت قدردانی و امتنان را دارم.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجناب علی ملکی پیربازاری دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپوسته به شماره دانشجویی ۸۹۰۹۴۱۴۳۴ در رشته تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش تعلیم و تربیت در تاریخ ۹۱/۶/۲۹ از پایان نامه خود تحت عنوان مقایسه و تبیین شباهت ها و تفاوت ها در اهداف و روش آموزش فلسفه به کودکان در فرهنگ های شرق ، غرب و اسلام با کسب نمره ۱۸ و درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم :

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجناب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه ، کتاب ، مقاله و ...) استفاده نموده ام ، مطابق رویه های موجود ، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

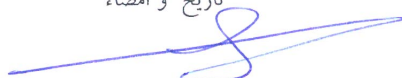
۲- این پایان نامه قبلا برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است .

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل ، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب ، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم ، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود ، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجناب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت .

نام و نام خانوادگی : علی ملکی پیربازاری

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ: ۹۱/۶/۲۹

دانشجوی کارشناسی ارشد علی ملکی پیربازاری از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۸

به حروف هیجده با درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد واحد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۶۱۹۹۰۲۰۰۵
عنوان پایان نامه: مقایسه و تبیین شباهت ها و تفاوت ها در اهداف و روش آموزش فلسفه به کودکان در فرهنگ های شرق، غرب و اسلام		
نام و نام خانوادگی دانشجو: علی ملکی پیربازاری	تاریخ شروع پایان نامه: ۹۰/۱۱/۲۴	تاریخ اتمام پایان نامه: ۹۱/۶/۲۹
شماره دانشجویی: ۸۹۰۹۴۱۴۳۴	رشته تحصیلی: تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش تعلیم و تربیت	
استاد / استادان راهنما: دکتر فرشته کردستانی استاد / استادان مشاور: دکتر نادر میرسعیدی		
آدرس و شماره تلفن: تهران-خیابان سردار جنگل خیابان لادن پلاک ۵۵ واحد-۶-۱۳۸۲-۰۹۳۷۹۰۰		
چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده):		
<p>پژوهش حاضر به منظور بررسی تفاوت ها و شباهت های آموزش فلسفه به کودکان در فرهنگ های غربی و شرقی و اسلام انجام شد. به همین منظور به منظور تبیین تفاوت ها و شباهت هایی در اهداف و روش از کتاب ها و اسناد مکتوب استفاده شد. روش پژوهش از نوع تحلیلی و مقایسه ای بوده و جامعه مورد نظر را تمام کتابهایی بودند که در زمینه آموزش فلسفه به کودکان نوشته شده و به روش نمونه برداری تصادفی از بین آنها منابع مورد نظر تهیه و انتخاب گردیده است. در ابتدا نظریات دانشمندان مختلف در این زمینه در فرهنگ های مختلف بررسی شد و بررسی تفاوت و شباهت ها نشان داد که اکثر کشورهای مورد بررسی بر روش آموزش تفکر در اهداف و استفاده از داستان در روش تأکید دارند ولی بررسی تفاوت در اهداف نشان داد که برخلاف اکثر کشورها که بر پرورش تفکر جمعی تأکید دارند. ایالات متحده بر تفکر دموکراتیک تأکید دارد. همچنین بررسی هدف غایی آموزش بین فیلسوفان مسلمان با فیلسوفان غربی نشان داد که فیلسوفان مسلمان برخلاف فیلسوفان غربی علاوه بر سعادت دنیوی بر سعادت اخروی نیز اعتقاد دارند.</p> <p>کلید واژه ها: آموزش فلسفه، پرورش تفکر، تفکر انتقادی، تفکر خلاق، تفکر فلسفی.</p>		

تاریخ امضا:

مناسب است
 مناسب نیست

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	چکیده
	فصل اول: کلیات پژوهش
۲	مقدمه.....
۳	۱-۱- بیان مسأله.....
۴	۱-۲- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن.....
۵	۱-۳- هدف های تحقیق:.....
۵	1-3-1 - اهداف فرعی:.....
۵	۱-۳-۲- اهداف اصلی:.....
۵	۱-۴- بیان روابط بین متغیرهای مورد مطالعه.....
۵	۱-۴-۱ سوال اصلی.....
۶	۱-۴-۲-سوالات فرعی.....
	فصل دوم: پیشینه ی نظری پژوهش
۸	۲-۱- مقدمه.....
۹	۲-۲- مفهوم فلسفه.....
۱۲	۲-۳- تاریخچه آموزش فلسفه به کودکان.....
۱۵	۲-۴- آموزش فلسفه با کودکان در تمدن اسلامی.....
۱۷	۲-۵- کاوشگری فلسفی با کودکان.....
۱۹	۲-۶- اهداف برنامه آموزش فلسفه به کودکان.....
۲۰	۲-۷- ساختار اصلی برنامه آموزش فلسفه به کودکان.....
۲۱	۲-۷-۱- مشارکت.....
۲۱	۲-۷-۲- معرفت مشترک.....
۲۲	۲-۷-۳- جستجوی معنا.....
۲۲	۲-۷-۴- تامل و تعمق.....
۲۳	۲-۸- فیلسوفان و فلسفه.....
۲۳	۲-۸-۱- سقراط.....
۲۳	۲-۸-۲- افلاطون.....
۲۴	۲-۸-۳- دکارت.....
۲۵	۲-۸-۴- روسو.....
۲۵	۲-۸-۵- کانت.....
۲۷	۲-۸-۶- هگل.....
۲۷	۲-۸-۷- کی یر کیگارد.....

۲۷	۸-۸-۲-پیرس
۲۸	۹-۲-جایگاه کودک
۳۰	۱۰-۲-کودک و فلسفه
۳۷	۱۱-۲-مزایا و فواید آموزش فلسفه به کودکان
۳۸	۱۲-۲-فلسفه برای کودکان و اعتلاء سواد آموزی
۴۱	۱۳-۲-فلسفه و تفکر
۴۱	۱۴-۲-انواع تفکر از دیدگاه روان شناسان
۴۲	۱۵-۲-برنامه آموزش فلسفه به کودکان از دیدگاه مربیان جدید
۴۲	۱-۱۵-۲-لیپمن
۴۳	۲-۱۵-۲-شارپ
۴۶	۳-۱۵-۲-برنی فیر
۴۷	۴-۱۵-۲-یسپرسن
۴۷	۵-۱۵-۲-فیلیپ کم
۴۸	۶-۱۵-۲-روان شناسان مکتب گشتالت
۴۸	۷-۱۵-۲-گانیه
۵۰	۸-۱۵-۲-ویگوتسکی
۵۰	۹-۱۵-۲-برونر
۵۱	۱۶-۲-پیشینه تحقیق
۵۱	۱-۱۶-۲-پژوهش ها و مطالعات داخلی
۵۶	۲-۱۶-۲-پژوهش ها و مطالعات خارجی
۶۰	نتیجه گیری
۶۲	۱۷-۲-چارچوب نظری تحقیق
۶۲	۱-۱۷-۲-تعریف و مفاهیم اصطلاحات
۶۲	۲-۱۷-۲-آموزش
۶۳	۳-۱۷-۲-فلسفه
۶۳	۴-۱۷-۲-آموزش فلسفه
۶۳	۵-۱۷-۲-روش تربیت
۶۳	۶-۱۶-۲-هدف
۶۳	۷-۱۷-۲-بررسی مقایسه ای
۶۳	۸-۱۷-۲-کودکان

فصل سوم: روش تحقیق

۶۶	.....	مقدمه
۶۶	.....	روش پژوهش
۶۶	.....	جامعه نمونه پژوهش
۶۷	.....	روش اجرایی پژوهش
۶۸	.....	طرح پژوهش

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

۷۱	.....	مقدمه
۷۳	.....	فلسفه برای کودکان به منزله تفکر منطقی
۷۵	.....	از نظر شارپ
۷۶	.....	آموزش فلسفه برای کودکان از طریق داستان از دیدگاه شارپ
۷۷	.....	کندو کاو فلسفی از نظر شارپ
۷۹	.....	از نظر دیوی کندی
۸۰	.....	اهداف آموزشی فلسفه به کودکان در آرژانتین
۸۰	.....	از نظر آکورین تی
۸۱	.....	برنامه آموزشی در برنامه فلسفه برای کودکان از نظر آکورین تی
۸۲	.....	اهداف آموزش فلسفه به کودکان
۸۲	.....	از نظر جنکینز
۸۶	.....	از نظر گرت متیوز
۸۷	.....	از نظر ساتکلیف
۸۷	.....	بهترین و تأثیرگذارترین رویکرد در عرصه فلسفه به کودکان از نظر ساتکلیف
۸۸	.....	از نظر فیشر
۸۸	.....	تأثیر فلسفه بر کودکان از نظر فیشر
۸۹	.....	ارتباط تفکر با زبان از نظر فیشر
۹۱	.....	نشانه های کودکانی که در بحث فلسفی شرکت می کنند از نظر فیشر
۹۱	.....	اهداف آموزش فلسفه به کودکان در استرالیا
۹۱	.....	از نظر فیلیپ کم
۹۲	.....	از نظر میلث
۹۳	.....	از نظر اسمیت
۹۵	.....	اهداف آموزش فلسفه به کودکان در فرانسه
۹۵	.....	از نظر برنیفر
۹۷	.....	آموزش فلسفه به کودکان در دانمارک
۹۷	.....	از نظر پریسپرسن
۹۹	.....	اهداف آموزش فلسفه به کودکان در آلمان

- اهداف آموزش فلسفه به کودکان در برزیل ۱۰۱
- فلسفه در کتب اسلامی ۱۰۱
- مفهوم عقل در فلسفه ی اسلامی ۱۰۲
- روش های تعلیم و تربیت در میان فیلسوفان مسلمان ۱۰۵

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات

- مقدمه ۱۰۷
- شباهت در اهداف آموزشی فلسفه کلاسیک غرب و در میان فیلسوفان مسلمان ۱۲۱
- بررسی تفاوت های در اهداف و روش آموزش فلسفه ۱۲۲
- نتیجه گیری ۱۲۳
- پیشنهادات ۱۲۴
- محدودیت های پژوهش ۱۲۵
- منابع ۱۲۶

فهرست جداول

- ۷۵.....مقایسه تفکر عادی و تفکر انتقادی از نظر لیپمن
- ۷۹.....سازه های اصلی برنامه آموزش فلسفه برای کودکان در آمریکا
- ۱۰۸.....جدول(۵-۱) اهداف آموزش فلسفه به کودکان در ایالت متحده آمریکا
- ۱۰۹.....جدول(۵-۲) اهداف آموزش فلسفه به کودکان در آرژانتین
- ۱۱۰.....جدول(۵-۳) اهداف آموزش فلسفه به کودکان در انگلستان
- ۱۱۱.....جدول(۵-۴) اهداف آموزش فلسفه به کودکان در استرالیا
- ۱۱۲.....جدول(۵-۵) اهداف آموزش فلسفه به کودکان در فرانسه
- ۱۱۲.....جدول(۵-۶) اهداف آموزش فلسفه به کودکان در دانمارک
- ۱۱۳.....جدول(۵-۷) اهداف آموزش فلسفه به کودکان در آلمان
- ۱۱۳.....جدول(۵-۸) اهداف آموزش فلسفه به کودکان در برزیل
- ۱۱۴.....جدول(۵-۹) اهداف آموزش فلسفه به کودکان در آمریکا
- ۱۱۴.....جدول(۵-۱۰) روشهای آموزش فلسفه به کودکان در آرژانتین
- ۱۱۵.....جدول(۵-۱۱) روشهای آموزش فلسفه به کودکان در انگلستان
- ۱۱۶.....جدول(۵-۱۲) روشهای آموزش فلسفه به کودکان در استرالیا
- ۱۱۶.....جدول(۵-۱۳) روشهای آموزش فلسفه به کودکان در فرانسه
- ۱۱۷.....جدول(۵-۱۴) روشهای آموزش فلسفه به کودکان در آلمان
- ۱۱۷.....جدول(۵-۱۵) روش های آموزش فلسفه به کودکان در برزیل
- ۱۱۸.....جدول(۵-۱۶) اهداف آموزش فلسفه به کودکان در کشورهای مختلف
- ۱۱۹.....جدول(۵-۱۷) روش های آموزش فلسفه به کودکان در کشورهای مختلف
- ۱۲۰.....جدول(۵-۱۸) تفاوت اهداف فلسفه در آمریکا با دیگر کشور ها

فصل اول کلیات پژوهش

مقدمه :

کودکان بزرگترین ثروت هر کشور محسوب می شوند و تردیدی وجود ندارد که سرمایه گذاری در راه رفاه و تعلیم آنان و سرمایه گذاری در هر رشته دیگر برای آینده کشور سودمندتر است قرن حاضر ، قرن کودک شناخته شده است و در مقایسه با زمان های گذشته در واقع همچون دوره ای طلایی برای کودکان است هر قدر محیط رشد و نمو به کودک متعادل تر ، آگاهانه تر در جهت شکوفایی استعدادهای کودک باشد هوش او بیشتر و متعادل تر خواهد شد امروزه بسیاری از صاحب نظران عرصه تعلیم و تربیت به این نتیجه رسیده اند که تکیه بر روش های کلیشه ای آموزش و امر بر حافظه محوری ، منتفع به اهداف ایده آل تربیتی و پرورشی یک نسل کارآمد و خردمند نیست از این رو بر روش هایی تاکید می شود که قدرت تفکر نوجوانان را تقویت کند و برنامه ی آموزش فلسفه برای کودکان برآیند این روش نوین است .

۱-۱ بیان مسأله

در سال ۱۹۶۹ پرفسور مانیو لیمن در دانشگاه کلمبیا این نظریه را مطرح کرد که چنانچه ذهن کودک را درگیر مباحث فلسفی کرده و کنجکاوی طبیعی آنها را با فلسفه مرتبط کنیم می توانیم از آنان متفکرینی بسازیم که بیش از دیگران نقاد، انعطاف پذیر و موثر باشند. بنابراین برنامه‌ی آموزش فلسفه به کودکان از طرف لیمن ارائه شد.

ادعای ارتباط فلسفه با آموزش های مدرسه ای بر این پیش فرض استوار است که فلسفه می تواند حالت های انتقادی شاگردان نظیر (تعجب کردن، درخواست کردن، معیار کردن و...) و استدلال، شکل دهی مفهوم، برگرداندن و مهارت جستجوگری را در آنها پرورش دهد.

فلسفه در مدرسه از یک طرف بحثی در حال پیشرفت، درباره ی نظام تربیتی آینده‌ی ماست به نحوی که می تواند آموزش های سالمی را در این رابطه که فلسفه چگونه می تواند در کلاس ها و سالن های مدرسه اجرا شده و درهم تنیده شود را فراهم می کند.

بنابراین فلسفه برای کودکان، توضیح می دهد که چگونه هر معلم در هر موضوعی می تواند مدلی از پژوهش فلسفی را قبول کند و آن را با موقعیت کلاس درس سازگار سازد فلسفه اگر به عنوان فعالیتی همگونی و گفتگویی برحسب آن چه سقراط انجام می داد در نظر گرفته شود خیلی بهتر فهمیده می شود تا این که صرفاً به عنوان یک موضوع درسی در نظر گرفته شود.

با استفاده از این برنامه، معلمان کودکان را به تفکر عمیق تر روی ایده هایی که در پی کار مدرسه ای آنها قرار دارد تشویق می کنند. این اقدام عمدتاً در یک اجتماع پژوهشی کلاس درس صورت می گیرد. کودکان عمیقاً روی تفکر خود و مهارت های مورد استفاده‌ی خود تمرکز خواهند کرد و سپس آنها را هنگامی که در حال بررسی و تقویت ایده‌های خود و دیگران در پاسخ به معماهای فلسفی هستند بهبود خواهند بخشید. این پایان نامه قصد دارد به سوالات زیر جواب دهد. فلسفه برای کودکان در دوره‌ی ابتدایی چیست؟ چه اهدافی را دنبال می کند؟ دارای چه محتوایی است؟ چه رویکردهایی را دارد؟ وضعیت آن در کشورهای غربی و شرقی و اسلامی چگونه است؟

۱-۲- اهمیت و موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن:

دغدغه اصلی هر محقق و پژوهشگر در هر تحقیقی این است که تحقیق او چه مشکلی را در جامعه که علوم انسانی به آن می پردازد حل می کند در مورد آموزش فلسفه به کودکان می توان گفت چنانچه ذهن کودک را درگیر مباحث فلسفی کنیم می توانیم نحوه تفکر را در او رشد دهیم.

اگر کنجکاوی طبیعی کودکان میل آنها با دانستن درباره جهان را با فلسفه مرتبط کنیم می توانیم کودکان را به متفکرانی تبدیل کنیم که بیش از پیش، نقاد انعطاف پذیر و موثر باشند. بنابراین برای کودکان کافی نیست که صرفاً به آن چه که به آنها گفته می شود به حافظه سپرده و سپس آنها را به یاد بیاورند بلکه آنها باید موضوع مورد نظر را آزمود و تجزیه و تحلیل کنند. این برنامه با ارائه تعداد زیادی تمرین درصدد یافتن دلایل خوب برای

داوری، کودکان را تحت نوعی آموزش قرار می دهد که افق دید آنها را وسیع تر می کند. این برنامه به کودکان یاد می دهد که چگونه می توانند ببینند به علاوه از آن جایی که هدف هر نوع آموزشی آماده سازی کودکان برای وارد شدن در زندگی اجتماعی و به دنبال آن حل مسائل این زندگی اجتماعی است بنابراین می توان گفت که آموزش این نوع فلسفه برای کودکان از لحاظ کیفی در طول زمان حاصل می شود و خود را نشان می دهد. فراتر از بحث ها و اهدافی که در آموزش می کوشند تا تغییراتی را در نوع نگرش کودکان به محیط پیرامونشان تغییر دهند شاید هدف فراتر از این مرحله در یک فرایند آموزشی کار بست این تغییرات رخ داده در ذهن در زندگی اجتماعی باشد بنابراین این فرایند دستیابی به این هدف را می توان چنین توضیح داد. مهارت خواندن، برای فهمیدن، جستجوی مساله، فهم قضاوت ها و احکامی که صادر می شود برای انسجام فکری پیدا کردن، مشاهده تناسب ها، ارتباط برقرار کردن، بین امور مورد مطالعه، تمرکز کردن بر روی مساله، طبقه بندی کردن، ارائه دلیل، صورت بندی کردن، معیارها و استفاده از آنها، نگاه کردن به امور از منظر وسیعتر، استفاده از مثال، تحلیل جملات و عبارات مطالعه و ادراک پیش فرض ها، دریافت دلالت ها، تعمیم دادن بی طرف بودن، مساله را از دید دیگران دیدن، احترام گذاشتن به دیگران را در کودکان ایجاد می کند به علاوه این برنامه تنها برنامه ای است که با انجام فلسفه به روش مباحثه، ملزومات رشد اخلاقی کودک را تامین می کند و این کار را با درگیر کردن کودک در کاوشگری اخلاقی که مستلزم تفکر نقادانه و خلاقانه است میسر می کند. بر این اساس یکی از اهداف این برنامه تامین رشد اخلاقی کودک است.

دلایل پرداختن به این موضوع هم می تواند به صورت های زیر باشد:

- ۱- توجه به این نکته که نظریه پردازی می تواند الهام بخش و راهگشایی برای یافتن پاسخ هایی برای مسائل تعلیم و تربیت باشد.
- ۲- توجه به اهمیت مطالعات تطبیقی نیز روشنگر انتخاب این موضوع است.

۳-۱- اهداف های تحقیق:

۱-۳-۱- اهداف فرعی

- مقایسه و تبیین شباهت ها و تفاوت ها در اهداف آموزش فلسفه به کودکان در فرهنگ های شرق، غرب و اسلام
- مقایسه و تبیین شباهت ها و تفاوت ها در روش های آموزش فلسفه به کودکان در فرهنگ های شرق، غرب و اسلام
- ۱-۳-۲- اهداف اصلی
- هدف اصلی تحقیق حاضر بررسی مقایسه و تبیین شباهت ها و تفاوت ها در اهداف و روش آموزش فلسفه به کودکان در فرهنگ های شرق، غرب و اسلام هستند.

۴-۱- بیان روابط بین متغیرهای مورد مطالعه:

۱-۴-۱ سوال اصلی:

اهداف و روش های آموزش فلسفه به کودکان در فرهنگ های غربی و شرقی و اسلام چیست و چه شباهت ها و تفاوت هایی با هم دارند؟

۱-۴-۲-سوالات فرعی:

- ۱- شباهت ها و تفاوت های اهداف آموزش فلسفه به کودکان در فرهنگ های شرقی غربی و اسلام چیست؟
- ۲- شباهت ها و تفاوت های روش های آموزش فلسفه با کودکان در فرهنگ های شرقی و غربی اسلام چیست؟

فصل دوم
پیشینه ی نظری پژوهش

۲-۱- مقدمه

خداوند آدمی را خلق کرد و او را نشانه‌ی احسن الخالقین خطاب فرمود چرا که انسان وجه تمایز شاخصی با سایر مخلوقات دارد که همانا قوه‌ی تفکر و اندیشه است تمام دستاوردهای بشری حاصل تفکر و اندیشه است و در این میان سهم عظیم فرهنگ و تمدن انسانی مرهوم کسانی است که اندیشه ورزی را به مثابه یک فن و حرفه‌ی که جدی پیشه کرده و محصول اندیشه‌های ناب خویش را تقدیم بشریت کرده اند.

امروزه بسیاری از صاحب نظران عرصه‌ی تعلیم و تربیت به این نتیجه رسیده اند که تکیه بر روش‌های کلیشه‌ای آموزش و اصرار بر حافظه محوری، منتج به اهداف ایده آل تربیتی و پرورشی یک نسل کارآمد و خردمند نیست. از این رو تأکید بر روش‌هایی می شود که قدرت تفکر نوجوانان را تقویت کند و برنامه‌ی آموزشی فلسفه به نوجوانان بر آید این رویکرد نوین است.

گوش دادن، استدلال منطقی، انتقاد و نقد پذیری و قضاوت صحیح از ویژگی‌های این برنامه است که موجب می شود کودکان در آینده به عنوان شهروندانی معقول در جامعه زندگی کنند که از حقوق شهروند و حتی قوانین دولت دارای اطلاعات کافی باشند و در ایجاد و برقراری رابطه‌ی اجتماعی در جامعه با مشکلی مواجه نگردند.

تاریخ فلسفه، تنوع خیره کننده مهار ناپذیری از جریان‌های فلسفی را نشان می دهد به گونه‌ای که فلسفه نامیدن همه‌ی آنها، به طریق اشتراک معنا خالی از اشکال نیست. ارائه‌ی تعریف واحد و قابل اطلاق بر همه‌ی آن چه فلسفه خوانده می شود، آسان نیست اما تبیین جهت گیری معرفی فلسفه برای کودکان و نیز تحلیل فلسفه بودن آن محتاج تحلیل مفهوم فلسفه و بیان حقیقت آن است. تامل در اطلاق‌های گوناگون واژه‌ی فلسفه و تمایز کاربردهای آن در این مقام رهگشا است. (قائدی، ۱۳۸۵، ۱۰۵)

پیدایش «فلسفه برای کودکان و نوجوانان» از آغاز بدون مقدمه نبوده است این برنامه بر اساس رهنمودهای جان دیوئی و مربی روسی، ویگوتسکی بوجود آمده است که بر ضرورت تعلیم و تفکر و تامل و نفی آموزش صرف «حفظ کردن» تأکید می کردند. برای کودکان کافی نیست که فقط آن چه را که به آن‌ها گفته می شود به حافظه سپرده و سپس بیاد بیاورند بلکه آنها باید موضوع مورد نظر را آزموده و تجزیه و تحلیل کنند درست حال همان طور که فرایند تفکر، پردازش امور است، که کودکان درباره‌ی جهان و از طریق حواسشان یاد می گیرند آنها نیز باید درباره‌ی آن چه در مدرسه یاد می گیرند بیاندیشند. حفظ کردن مطالب، یک مهارت فکری کم ارزش و سطح پایینی است. به کودکان باید مفهوم سازی، داوری و تمییز امور از همدیگر استدلال و اموری از این قبیل را یاد داد. (قائدی، ۱۳۸۵، ۱۰۷)

۲-۲- مفهوم فلسفه:

فلسفه نوعی اندیشیدن است، اندیشیدنی که در قالب معمولی جای نمی گیرد ولی اهمیت دارد و هر کس در همه یا از لحظاتی از زندگی خود به آن نیاز دارد. (اسکندری، ۱۲.۱۳۸۳)

به اعتقاد فیشر فلسفه همان چیزی است که وقتی تفکر، خود آگاهانه می شود پدید می آید. فلسفه به جوانان فرصت می دهد برای هضم بار وسیعی از مسائل شخصی، اخلاقی و اجتماعی تلاش کنند و هم نسبت به خودشان به عنوان متفکران نقاد، آگاه تر شوند. کودکانی که به فلسفه می پردازند خود و جهان را به شیوه ی تازه ای مشاهده می کنند آنها به عقایدی، دست می یابند که در غیر این صورت ممکن نبود به فکرشان برسد. (فیشر، ۱۳۸۵، ب، ۲۹)

فلسفه از اشتیاق، به کشف ماهیت چیزها ناشی شده است فلسفه به عنوان روش خاصی برای فهمیدن رازهای دنیا پدید آمده است و روش های فلسفی برای تعیین ادعاهایی که در مورد عالم می شود بر استدلال منطقی تأکید می کند (برگمن^۱، ۱۳۸۵، ۴۲) اج. گوردون هولفیش بیان می دارد که: فلسفه ماموریت دارد به انسان در تفکر عمیق تر به نتایج اعمال روزانه اش کمک کند تا انسان بتواند با حکمتی بیشتر، آن نتایجی را برگزیند که به همه ی انسانها کمک می کند تا تفکر خود را عمیق تر سازند. (اسمیت، ۱۳۸۲، ۵۶)

پلوتارک به ما می گوید: سقراط نه صندلی برای شاگردانش چیده بود نه بر کرسی می نشست نه ساعتی برای سخن رانی هایش تعیین می کرد. او همیشه در حال فلسفیدن بود. هنگامی که لطیفه می گفت: موقعی که در حال آشامیدن بود. در آن حال که در خدمت سربازی بود، هر جا شما را در خیابان ملاقات می کردو سرانجام هنگامی که در زندان بود و زهر را می نوشید (اسمیت، ۱۳۸۲، ۶۲)

فلسفه موضوع بحث و بررسی انحصاری فیلسوفان نیست، انسانی را نمی توان یافت که کار فلسفی انجام ندهد، همه ی انسانها در زیستن، اندیشیدن و فلسفی فکر کردن مشترک هستند. (اسکندری، ۱۳۸۳، ۱۴)

مراد و منظور از آموزش فلسفه، آموختن روش تفکر و تأمل و سوال و پاسخ و باصطلاح همان فلسفیدن و تفکر و تعمق کردن در مفاهیم و موضوعات است. مفاهیم و موضوعات فلسفی می تواند فرصت خوبی برای بحث، گفتگو و تفکر باشد و در نهایت ارتقای تفکر ایجاد کند فلسفه در این کاربرد، نه دانش، بلکه مهارت است و یک مهارت، تفکر منطقی، تحلیلی، اثربخش، نقاد و خلاق.

فلسفه از اشتیاق به کشف ماهیت چیزها ناشی شده است فلسفه به عنوان روش خاصی برای فهمیدن رازهای دنیا پدید آمده است. و روش فلسفی برای تعیین ادعاهایی که درباره ی عالم می شود بر استدلال منطقی تأکید می کند. (برگمن، ۱۳۸۵، ۷۵)

---

¹-Bergman.